

„Eesti 2035" noorte arvamusrännaku tutvustus

Teemad: demokraatliku ühiskonna valitsemine, kodanikuühiskond ja kaasamine, keskkond, ühiskonna ja keskkonna jätkusuutlikkus.
Vanus: põhikooli III kooliaste ja gümnaasium
Eesmärgid: kaasata noored Eesti 2035 strateegia väljatöötamisse;
ergutada noori mõtlema ühiskonna ja keskkonna toimimise olulistele teemadele ja tulevikusuundadele;
saada noortelt ettepanekud „Eesti 2035" pikaajalise strateegia elluviimisesse.

„Eesti 2035" on riigi pikaajaline arengustrateegia, mille Riigikogu kinnitas 12. mail 2021. aastal. Strateegias on kirjeldatud Eesti olulisemad arenguvajadused ja vajalikud muutused ning sellega seatakse Eestile viis strateegilist sihti:

Strateegia elluviimiseks on koostatud Vabariigi Valitsuse tegevuskava, mida uuendatakse kord aastas. Arvamusrännaku ettepanekud toetavad selle tegevuskava uuendamist.

Õpiväljundid

Arvamusrännaku õpiväljundid:

- hindab ressursside piisavust, tarbib säästlikult, tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas, analüüsib probleeme ja pakub lahendusi;
- mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;
- algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide valimisel ja saavutamisel;
- orienteerub infokeskkonnas, hindab infot kriitiliselt ja oskab seda valida, kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid.

Mõisted: keskkond, Eesti 2035 arengustrateegia, kodanikuühiskond, kaasamine, demokraatia, poliitikakujundamine.
Lõiming: ühiskonnaõpetuse, ettevõtlusõpetuse, loodusainetega (loodusõpetus, füüsika, keemia, bioloogia), eesti keelega.

Läbivatest teemadest on fookuses antud tunni puhul:

- keskkond ja jätkusuutlik areng — taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele
- kodanikualgatus ja ettevõtlikkus — taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna ja ühiskonna liikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele

Metoodika

Aeg: 45—90 min (45minutilise tunni puhul tuleks mäng kodus enne läbi teha)
Meetod: õppemäng, arutelu

Mängu ja arutelu kasutamine antud tunnis täidab järgmisi eesmärke:

- arendab analüüsi- ja sünteesioskuse ning seoste loomise oskust;
- ergutab noori mõtlema ühiskonnale olulistel teemadel ja aitab neil teadlikuks saada oma hoiakutest;
- aitab mõista probleemide mitmetahulisust;
- arendab erinevate seisukohtade hindamise oskust ja koostööoskust.

Juhis õpetajale

Antud tunni eesmärk on kaasata noori riigi valitsemisse, andes neile võimaluse mõelda ja arutada oluliste teemade üle ja anda sisendit „Eesti 2035" arengustrateegiasse. Tunni käigus mõeldakse koos välja ettepanekud peaministrile, mis aitaksid Eesti tulevikku kujundada positiivses suunas. Kui aeg on piiratud ühe koolitunniga (45 minutit), siis oleks hea, kui õpilased varem mängu läbi mängivad (ümberpööratud klassiruum) ja klassiruumis toimub arutelu ja ettepanekute väljaselgitamine. Kui viite läbi tunni põhikooli õpilastele, siis tuleks ilmselt rohkem suunata arutelu küsimuste abil ja struktureerida seda konkreetsemalt omalt poolt.
Tunnikavas on välja pakutud aruteluks nn lumepallimeetod, aga õpetaja võib valida oma õpilastega mõne teise metoodika. Oluline, et tunni lõpuks on jõutud konsensusele nende ettepaneku osas, mida peaministrile edastada. Võite koos otsustada, kas ettepanekute üle otsustamine toimub hääletamise käigus või jõutakse läbi arutelu ja diskussiooni ühisele arvamusele.

Huvitavaid kaasavaid meetodeid rühmaarutelu läbiviimiseks leiab Mari Kalmi poolt kirjutatud materjalist „Kaasavad õppemeetodid" (TÜ), mis on leitav siit: https://sisu.ut.ee/keskkond/kaasavad-%C3%B5ppemeetodid.
Põnev lisamaterjal demokraatiast on Euroopa Nõukogu „Noorte inimõiguste käsiraamatus", mis on leitav siit: https://www.coe.int/et/web/compass/democracy.

Tunni käik

I osa: häälestus (ca 15 min)

Tegevus	Õpetaja
Sissejuhatus teemasse.	Sissejuhatus **Noorte hääl on ühiskonna jaoks väga oluline**, sest teie olete need, kes meie tuleviku-Eestis elavad ja seda arendavad. Praegused otsused mõjutavad seda, missugune on elu 5, 10, 25 aasta pärast... Tänase tunni eesmärk on koos välja mõelda, **mis aitaks „Eesti 2035" arengustrateegia elluviimisele kaasa**. Mis on olulised teemad, millele tuleb kohe mõelda? Mida peaksime kohe tegema, et elu Eestis oleks ka 15 aasta pärast elamisväärne?
Mängu läbimängimine (võiks vähemalt kahes erinevas rollis).*	Mäng Et mõtteid tööle saada, siis on teil võimalus panna end erinevatesse rollidesse (kooliõpilane, ornitoloog - linnu-uurija, ettevõtja) ja teha läbi arvamusrännak, kus saate kolmel olulisel teemal (luksusmaks, prügimajandus, tuuma jm energia kasutamine) teha valikuid, mis ühiskonda mõjutavad. Võite proovida mängida mitmes erinevas rollis.

* Mängu võib lasta noortel enne läbi mängida (ümberpööratud klassiruumi metoodika).

II osa: põhiosa (ca 30 min)

Tegevus	Õpetaja
Mängu peegeldamine (5 min)	Mängust saadud kogemuse peegeldamine üle klassi. Kuidas mäng meeldis? Mida teadsid juba varem? Mida uut said mängu käigus teada? Missuguseid mõtteid mäng tekitas?
Arutelu rühmades (3-6 õpilast; 10 min)	Rühmaarutelu (võib panna märksõnu ka kirja) a) Valikute tegemine mängus Missuguse tegelase rolli valisite? Kellega kõige enam samastusite? Milliseid valikuid mängu käigus tegite? Miks just nii otsustasite? Kas jäite rahule selle lahendusega, kuhu jõudsite? Miks? Mis te arvate, mis on ühe või teise valiku head ja vead: Luksusmaks: JAH/EI Prügi sorteerimine: JAH/EI Tuumajaam: JAH/EI

	b) Tulevikuvaade Mõelge ja arutage, missugune on teie meelest elu 15 aasta pärast Eestis? Mida soovite/ on vaja muuta praegu, et meil oleks siis ka Eestis hea elada?
Üleklassiline arutelu (5 min)	Üleklassiline arutelu Mis te arvate, miks on oluline riigi asjades kaasa rääkida? Kuidas mõjutavad sinu valikud elu Eestis? Kogu maailmas? Mida suudame koos teha? Mis te arvate, millele me peame juba praegu tähelepanu pöörama? Missugused on need tegevused, millega tuleks kohe alustada, et meil oleks Eestis ka 2035. aastal hea elada?
Arutelu lumepallimeetodil (10 min)	Lumepallimeetodil arutelu a) Iga õpilane individuaalselt **Sinu arvamus loeb.** Missugused on need ettepanekud, mida sa tahad peaministrile teha? Mida on vaja kohe muuta, mida peab tegema? Mõtle ja pane kirja 1-3 ettepanekut. b) Moodustage paarid Rääkige paarilisega läbi oma ettepanekud. Miks just sellised valikud? Valige koostöös välja 1-2 ettepanekut. c) Võtke kokku kaks paari (4 noort) Arutage ja valige välja 1-2 ettepanekut. d) Pange kokku kaks gruppi (8 noort) Arutage ja valige välja 1-2 ettepanekut.

III osa: kokkuvõte (ca 15 min)

Tegevus	Õpetaja
Ettepanekute sõnastamine peaministrile	Ettepanekute sõnastamine Pange rühmades väljavalitud ettepanekud suurele tahvlile/ekraanile kirja. Põhjendage, miks on just need ettepanekud väga olulised. Nüüd on aeg välja valida 1-3 ettepanekut, mida esitada peaministrile (vajadusel hääletamine).
Kokkuvõte ja tagasiside	Kokkuvõte Millele pani tänane tund Sind mõtlema? Miks on oluline riigi asjades kaasa rääkida ja oma arvamust avaldada? Kas tänane tund muutis sinu hoiakut millegi suhtes? Teed sa edaspidi midagi teisiti? Mida?

Ettepanekud tuleb sisestada enne 14. novembrit 2021 Google Formsi: https://forms.gle/SRCgxd7uBX7wEuvQ7

Lisaülesandena võib kujundada oma ettepanekud plakatiks või teha meem (lõiming kunstiõpetusega) ja saata see Riigikantseleisse: eesti2035@listid.rk.ee.

Taustainfo teemade kohta (abimaterjal arutelu läbiviijale)

Esimene valik: transport

- Sõiduautode arv on Eestis viimase 30 aastaga enam kui kahekordistunud (1990 oli 241 000 autot ja 2019 on neid 628 000).
- Enam kui 98% transpordisektori CO2 heitest ehk suur osa õhusaasteainetest pärineb just maanteetranspordist (sh linnaline liikumine), st bussid ja autod.
- 2019. aastal moodustas Eesti maanteetransport (sõiduautod, kaubikud, bussid, veoautod, mootorrattad ja mopeedid) 15,9% meie kasvuhoonegaaside koguheitest.
- Eesti autopark on Euroopa üks vanimaid (vaid Leedus on autod meist keskmiselt vanemad) — keskmise Eesti auto vanus on 16 aastat. Euroopas on auto keskmiseks vanuseks 11.5 aastat.
- Enamik Euroopa Liidu riike on tänaseks kehtestanud mingisuguse automaksu. Eestis seda tehtud ei ole. Küll on aga juba täna maanteemaks kaubaveole.
- Transport tekitab ka palju müra. 2017. aasta strateegiliste mürakaartide andmetel elas üle 55 dB müratsoonides Tallinnas 57% elanikkonnast ja Tartus 51% elanikkonnast.
- Euroopa Keskkonnaagentuuri Eesti faktilehe alusel põhjustab 2017. aasta müraga kokkupuute andmeid kasutades liiklusmüra igal aastal Eesti linnaaladel 61 varajast surma ja 187 täiendavat südame isheemiatõve juht. Samuti on pea 10 000 inimese uni sellest mõjutatud ning pea 50 000 on häiritud liiklusmürast.
- Liiklusmürast mõjutatud inimeste arv oli 2018. aastal 300 831 ning on võrreldes eelmiste aastatega langustrendis.

Teine valik: jäätmed

- Eesti on võtnud eesmärgiks, et alates 2020. aastast tuleb ringlusse võtta vähemalt 50% olmejäätmetest. Olmejäätmed on kodumajapidamisjäätmed ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud oma koostise ja omaduste poolest samalaadsed jäätmed. 2019. aastal oli olmejäätmete ringlussevõtu tase Eestis 31%.
- Igal aastal tekib Eestis olmejäätmeid ligikaudu 500 000 tonni ehk umbes 370 kilogrammi inimese kohta.
- 25-30% olmejäätmete kogumassist ja mahuliselt isegi kuni 60% moodustavad pakendijäätmed. Eestis kokku tekib ca 200 000 tonni pakendijäätmeid aastas. Kui see kõik ladestada prügilatesse, kataks see 10 meetri kõrguse kihina 1,5 hektarit maad ehk moodustuks kolmekordse maja kõrgune, kahe ja poole jalgpalli väljaku suurune kokku pressitud pakendijäätmete kuhi.
- 2018. aastal tarbis üks eestlane aasta jooksul 59 kilekotti ning 122 eriti õhukest kilekotti (nn puuviljakotid).
- Probleemiks on ka toidujäätmed, eriti kodumajapidamistes, kus aastas tekib ühe elaniku kohta 54 kg toidujäätmeid ja 20 kg toidukadu ehk toidu raiskamist.

Kolmas valik: energeetika

- Energeetikasektor on suurim kasvuhoonegaaside allikas Eestis. Suurim osa energeetikasektori KHG heitkogustest moodustas energeetikatööstus, millest tulenes 56% kogu Eesti kasvuhoonegaaside heitest aastal 2019.
- Täna on Eesti elektritarbimise vajadus ligikaudu 8.6 TWh ja analüüsid näitavad, et see kasvab aastaks 2050 ligi 11 TWh-ni, ehk peai 30%.
- 2020. aastal imporditi üle 46% Eesti elektrienergiast. Samal aastal kohapeal toodetud elektrienergiast oli 46% taastuvatest allikatest. Suurima osa, 56% taastuvelektrist moodustas biomassist, biogaasist ja jäätmetest toodetud elektrienergia; järgnevad 37%ga tuulest toodetud elekter ja 5%ga päiksest toodetud elekter. Kliimaneutraalsuse saavutamine vajab võimalikult väikse süsiniku jalajäljega energia tootmist.
- Tuumaenergia tagab energiatootmise pikaks perioodiks. Kui ühe tuuliku ja päikesepaneeli eluiga on maksimaalselt 25 aastat, siis tuumajaam võib töötada 80 aastat.
- Tuumajaamas tekib kasutatud tuumakütus, mille käitlemine ja ladustamine on keeruline ning nõuaks Eestisse sobiva lõppladustuspaiga rajamist.